Acta Siculica 2011, 555–561

Dobolyi Annamária

A KÉZDIVÁSÁRHELYI KIS SÉTATÉR ÉS GŐZFÜRDŐ

A dolgozat a kézdivásárhelyi kis sétatér és gőzfürdő alakulását és hanyatlását ismerteti, ízelítőt nyújtva a 19. század végi és 20. század eleji városi polgárok kikapcsolódási szokásairól, időtöltéséről. A bevezetőben fontosnak tartom ismertetni a sétatér és gőzfürdő helyszínét, ugyanis ezek eredeti rendeltetése mára már teljesen megszűnt. Mindkettő a mai Kossuth Lajos utca 10. szám alatt álló egykori Takarékpénztár, ma Román Állami Kincstár épületének udvarán jött létre, a 19. század végén. A ma már műemléklistán szereplő Takarékpénztár épületét 1872-ben építették. A 20. század elején az intézményről megjelent képeslapokon viszont már nemcsak a KÉZDIVÁSÁRHELYI TAKARÉKPÉNZTÁR felirat olvasható az épületen, hanem a bejárati kapu felett a GŐZFÜRDŐ felirat is helyet kapott *(3. ábra)*. Ma a sétatér helyén egy elhanyagolt udvart találunk *(2. ábra)*. A gőzfürdő épületét többször felújították, átalakították, jelenleg pedig a Nagy Mózes Sportklub asztalitenisz-szakosztályának ad otthont.

A dolgozat megírásában segítségemre voltak a Kézdivásárhelyen megjelent korabeli újságok – *Székelyföld* és *Székely Újság* –, amelyek nagyon gyakran leírják a kikapcsolódni vágyó kézdivásárhelyiek igényeit. Ugyanakkor a 20. század elején megjelent képes levelezőlapokról is sok minden megtudható, leolvasható. A korabeli fotókat, képeslapokat tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy a 19. század végén épült erdélyi gőzfürdők közül leginkább a marosújvári gőzfürdő épülete hasonlít a kézdivásárhelyihez. Akárcsak a kézdivásárhelyi esetében, a marosújvári gőzfürdő előtt is egy fás, padokkal ellátott sétatér volt kialakítva.

A 19. század végén a kézdivásárhelyi iparosok és irodai hivatalnokok egyaránt igényt éreztek egy kisebb sétatér kialakítására. Igényüket így fogalmazták meg a *Székelyföld* hasábjain: „Másutt talán luxus-articulus, nálunk szükség, mert ezen példátlanul összezsúfolt városban a sétatér lenne egyetlen pont, hol minden társadalmi osztály, bevégzett munkája után, enyhet, üdülést találhatna”.[1] Az 1890-ben, a város képviselőtestülete által kinevezett bizottság felkarolta az ügyet, elkészített egy mérnöki tervrajzot és költségvetést is. A mérnöki terv már ekkor magába foglalt egy gőz-, egy hideg és egy meleg fürdőt, valamint egy vendéglő felépítését is, de végül a város rossz anyagi viszonyaira való tekintettel a fürdők és a vendéglő építése elmaradt. Földi István *Századelő az udvartereken* című írásában is több helyen megemlíti, hogy a város magasabb képzettséggel rendelkező, szélesebb látókörű polgárai igényelték azokat a változásokat, melyek korszerűbbé tehették mindennapjaikat. Köszönhető talán annak, hogy a 19. század végére a vasúti összeköttetés által a város piaca is megnyílt a nagyvilág előtt, és nyilvánvalóvá vált a helyiek számára, hogy más hasonló népességű települések milyen áldozatokat hoznak kulturális, közegészségügyi, tisztasági és más igényeik kielégítésére. Annak ellenére, hogy 1890-ben a *Székelyföld* egyik száma úgy nyilatkozik, hogy „Kézdivásárhely halad, csak az a baj, hogy lassan halad”,[2] a 19. század végén számottevő eredmények születtek úgy a művelődés, mint az egészségügy és a civilizációs szint emelkedése terén.

Nagyon hamar megfogalmazódik az igény egy sétatér elkülönítésére a város területén, de sajnos a 19. században a városnak nem volt parkként használható belterülete. A sétálni vagy pihenni vágyók a református temetőbe mentek, ami azonban közegészségügyi szempontból nem volt megfelelő. Az árnyékot tartó fák hiánya a város sajátos építkezésének tulajdonítható, ugyanis csupán 900 holdnyi területre volt összezsúfolva a település. A megfelelő telek megtalálása előtt két másik terület parkosítása is szóba jött: a törvényszék (ma Bíróság), illetve a barompiac mögötti terület,[3] de egyik sem bizonyult megfelelőnek. Végül a város megvásárolta a Takarékpénztár mögött az úgynevezett Winternicz-féle telket, amelyre a kézdivásárhelyi Takarékpénztár kialakíthatta a város kis sétaterét. Később kibővült ez a terület, ugyanis a református egyház a keleti Kertmege (jelenleg Iskola) utcáról nyíló belső telkét évi 100 Korona haszonbér fizetése fejébe átengedte parkosítás céljaira. Így a város lakossága egészen az 1910-es évek végéig ezt a teret használta pihenésre, szórakozásra, míg a mai Józsiás-park át nem vette ezt a szerepet.

[1] *Székelyföld,* 1890. június 15.
[2] Uo., 1890. május 4.
[3] Uo., 1887. július 31.

A sétatér évenkénti öntözése, tisztán tartása, fásítása, beleértve az évi haszonbért is, amit a református egyháznak kellett fizetni, körülbelül 400-500 Korona évi kiadással terhelte a Takarékpénztár költségvetését, amelyet viszont a sétatér népes látogató közönsége meghálált jelenlétével.

Kezdetben kevesen látogatták az újonnan létesített sétateret. A kézdivásárhelyi közönség, mint mindenhez, úgy a sétatérre is nehezen szokott be, ezért szükség volt egy lelkes emberre, aki a sétatér áldásairól, a pormentes, üde levegő jótékony hatásáról tarson előadást, folyamatosan a sétatér használatára buzdítva a lakosságot. Nagy I. Lázár takarékpénztári alkalmazott volt a park felügyelője vagy, ahogyan a *Székelyföld* nevezi, a „sétatér igazgatója". Ő gondoskodott a sétatér tisztán tartásáról, a kényelmes padokról, az esti világításról és hetenként kétszer a zenéről. Ő volt az első reggel a sétatéren, és utolsó volt a távozásnál, legtöbbször a gardedám nélküli hölgyek társaságát keresve.[4]

Így lassan, főleg vasárnap és ünnepnap, megteltek a sétatér padjai, ugyanis megszokottá vált, hogy mise vagy istentisztelet után bemutatásra kerülnek a legújabb toalettek: „Főleg a nők nagyon rátartiak, hiszen a következő hét programjához tartozik, hogy téma legyen egymás kosztümje, ruhája, kesztyűje, kalapja, napernyője".[5] Szintén Földi írásából tudjuk, hogy a Kovács-hengermalom szomszédságában levő kis sétatéren egy idő után alig fértek az emberek: iparosok, kereskedők, gazdálkodók, tisztviselők és családjaik mind megtalálhatóak voltak itt. Az idősebb generáció a padokon foglalt helyet, a fiatalaszszonyok és leányok pedig le-fel sétálgattak. A fák alatt ott álltak a fiatalemberek, és minden vasárnap újra és újra megcsodálták szívük választottját. Az 1908-as *Székely Újság* egyik számában[6] a sétatér gondnoksága fel is szólítja a hölgyeket, hogy a sétautak jobb oldalán haladjanak előre, mert így a szembejövőket nem kell kerülgetni, és hogy 2-3-nál többen egy sorban összekapaszkodva ne sétáljanak, mert elzárják az utat.

A Takarékpénztár és a tanulóifjúság által rendezett mulatságok jövedelméből zenepavilont is építettek, és egy héten kétszer, szerda délután és vasárnap délelőtt személyenként 4 fillérért térzenét is szolgáltattak. A befolyt jövedelemből a sétatéri padok számát folyamatosan növelték. Egyik vasárnap délelőtt Bodor Lajika, másik vasárnap Szőke Pista zenekara, felváltva játszották Ányos Laci, Dankó Pista, Fráter Lóránd egy-egy újabb szerzeményét.[7] A tíz-tizenkét tagú cigányzenekarok ilyenkor kitettek magukért, már csak azért is, hogy bebizonyítsák, melyikük különb a másiknál. A hófehér hajú Szőke Pista úgy muzsikált, hogy hajfürtjei a szemébe hullottak. Széles vonókezeléssel, testének minden mozdulata nádszálként követte a melódiát és a szöveg érzelmi összefüggéseit, és a banda úgy állt mögötte, mintha lélegzetvételével irányította volna őket. Ez a nagy összhang annál is inkább lehetséges volt, mert a négy fia játszott a zenekarban: Jenő másodprímás, Pista gordonkás vagy, ahogy ők mondták, kisbőgős, Árpád cimbalmos, Lehel tercprímás. Bodor Lajika, a másik zenekar prímása kerek arcú, barna, mosolygó szemű zenész volt. Földi szerint zenekarának minden tagja jól játszott kottából is.

A kis sétatéren többször fellépett az Önkéntes Tűzoltó Egylet zenekara is. A zenekar 1887. december 12-én alakult, 14 taggal, Barabás Mór községi tanító irányításával. Első térzenéjüket 1889 júniusában adták. Tagjainak kezdetben sem zenei tudása, sem hangjegyismerete nem volt. Egy héten kétszer, kedd és péntek esténként gyakorolt a zenekar, és alig két év leforgása alatt a tagok száma 32-re emelkedett.

Még nagyobb közönségnek örvendett a kis sétatér, amikor végre – 1894-re – szintén a Takarékpénztár udvarára építik fel a gőzfürdőt. Ezzel a kézdivásárhelyiek egy igen régóta dédelgetett álma vált valóra, ugyanis a 19. században külön kultusza lett a fürdőbe vagy gyógyfürdőre járásnak, sorra épültek az ország közfürdői, és a város sem szeretett volna lemaradni. Kezdetben a Takarékpénztár társadalmi úton, részvények kibocsátásával próbálta a hiányt pótolni, de alkalmas helyiség hiányában lemondtak a gőzfürdő megépítéséről. Egy 1883-as újságreklám igazolja *(6. ábra)*, hogy özvegy Fejér Bogdánné lakásán bárki igényelhetett 40 krajcárért meleg fürdőt, de ez kevésnek bizonyult. Ezért aztán 1893-ban a Takarékpénztár igazgatósága a sétatér szomszédságában megvásárolt egy telket (Potoczki- vagy Nagy József-féle telek), ahová a gőzfürdőt 1894 folyamán fel is építtette. Az építés Bartmesz nagyszebeni építőmester művezetése alatt, júliusban vette kezdetét, és december 9-én már közhasználatba is adták.

Az építtető bizottság tagja volt dr. Bánffy Zsigmond ügyvéd, ifj. Kovács János, Jancsó Géza gyógyszerész, Csiszár József kereskedő, Jancsó Mózes szeszgyáros, illetve később csatlakozik hozzá a pénzintézet igazgatósága és felügyelő bizottsága is. A Takarékpénztár részéről Jakab István pénztári vezérigazgató és Benkő Gyula főkönyvelő voltak az építés ügyének vezetői. Az építés felügyelőjévé Benkő Lajos postamestert nevezték ki. A gőzfürdő csatornázási tervét Veszprémi Jenő mérnök készítette. Az épület tervein a Fábriczius testvérek, Lécz testvérek cége, valamint

[4] Uo., 1902. szeptember 11.
[5] FÖLDI István 2004, 120.
[6] *Székely Újság*, 1908. augusztus 2.
[7] FÖLDI István 2004, 120.

Gyárfás Győző dolgoztak.[8] A Lécz testvérek nevével pár évvel később, a Vigadó építésénél is találkozunk, akiknek 1898-ban elutasítják a tervrajzát. Ismertebb Gyárfás Győző személye, aki 1855-ben született, Lécfalván. Apja, Gyárfás Lajos, a 2. székely határőrezred tisztje, 1848–1849-es honvéd hadnagy, majd kapitány. Gyárfás Győző építészoklevelét Budapesten szerezte, ahonnan 1879-ben hazatért, és Eglmayer Adolf hivatalvezető mellett a Háromszék-vármegyei Államépítészeti Hivatal mérnöke, később főmérnöke és főnöke, illetve minisztériumi főtanácsos lett.[9] Geológiai tudása folytán az ország legtöbb részében az útépítések felügyelője volt. Tervei alapján készült például a bodzakrasznai és ojtozi átjáró útja.[10]

A fürdő berendezése mintaszerű volt: három hatalmas medencéjét különböző hőmérsékletű vízzel, zuhanyokkal látták el. A kádak az épület északi felében voltak elhelyezve, ahol 12 kádfürdő: 6 porcelán és 6 cement kád kapott helyet. Az épületben volt egy gőzkamra, valamint törülköző (flotírozó) és öltözködő helyiségek is.

A gőzfürdőt egy ünnepség keretén belül, 1894. december 9-én délelőtt 11 órakor adták át a városnak. Az ünnepségen jelen volt hatolykai Potsa József, a megye főispánja is, aki kezdettől fogva nagy érdeklődést tanúsított a gőzfürdő ügye iránt – amikor a városban tartózkodott, mindig megtekintette az építkezést. A fürdő Építtető Bizottságának nevében dr. Bánffy Zsigmond elnök tartott tartalmas beszédet, körvonalazva az új közegészségügyi intézmény fontosságát, s végül a kész épületet átadta a Takarékpénztár igazgatóságának. A Takarékpénztár részéről Székely János intézeti elnök vette át, és rövid beszéd után ünnepélyesen átadta a köznek.

A gőzfürdő első bérlője Vadon Bertalan volt, majd 1908 októberétől Farkas István és neje, Huszár Berta veszik át. Utóbbiak, ellentétben Vadon Bertalan bérlővel, mindketten képesített masszőrök és úszómesterek voltak *(10. ábra)*. Egy 1902-es újsághirdetés szerint mosókonyha is volt az épületben, ahol *tégláztatni* (vasaltatni) lehetett, melyet a gazdagabbak szívesen vettek igénybe *(9. ábra)*.[11]

A város fürdője kezdetben a következő programmal és jegyárakkal működött:

Nők részére gőzfürdő kedden délelőtt 7–12 óra között és csütörtökön délután 2–7 óra között volt, ára: 50 Korona. Férfiak részére gőzfürdő kedden délután 2–7 óra között, csütörtökön és vasárnap délelőtt 7–12 óra között, ára: 50 Korona. Olcsóbb gőzfürdők, nők és férfiak számára is, 30 Koronáért vasárnap délután voltak. A gyerekek számára ugyancsak 30 Korona volt egy gőzfürdő ára. A tükörfürdő ára 25 korona volt, a nőknek szombaton délután 2–5 óra között, férfiaknak szombat délelőtt 9–12, délután pedig 5–8 óra között volt biztosított. A porcelánkádfürdő minden fürdőnap délelőtt és délután, úgy férfiak, mint nők részére 45 Korona, a kőkádfürdő 35 Korona volt. A tükörfürdő gyermekeknek, tanulóknak, katonáknak (őrmesterektől lefelé), kereskedő- és iparos tanoncok részére fürdőnapokon 15 Koronába került. Bérletet is lehetett váltani a Takarékpénztár pénztáránál, ahol 12 darab gőzfürdőjegy 5 Ft, 12 darab porcelánkád-fürdőjegy 4 Ft 50 krajcárba, 12 darab kőkád-fürdőjegy 8 Ft 50 krajcárba és 12 darab tükörfürdőjegy 2 Ft 50 krajcárba került.

A fürdő nagyszerű működéséről tanúskodik az a tény, hogy alig egy hónap leforgása alatt, 1894. december 8. és 1895. január 7. között 1167 jegyet adtak el, vagyis kezdetben egy nap átlag 38 személy használta a gőzfürdőt.[12] Ez a szám az 1895. év folyamán folyamatosan emelkedik, a későbbi kimutatások alapján eléri a napi átlag 63 személyt is. A 20. század elejére azonban egyre csökken a gőzfürdőt igénylők száma, így 1902 januárjában a *Székelyföld*ben kedvező bérlet vásárlására hívják fel a kézdivásárhelyiek figyelmét. Ez alapján a családos bérlet 5 Koronába, a házaspár bérlet 3 Koronába, egy magánszemély havi bérlete pedig 2 Koronába került. Ez a bérlet heti egy alkalmat foglalt magába, de aki ezen kívül kívánta még használni a fürdőt, annak a teljes jegy árának csupán a felét kellett fizetnie.

Kisebb incidensek is jelentkeznek a sétatér és a gőzfürdő életében. 1905-ben például részegek rendbontásáról, később egy fürdővendég meglopásáról számol be a *Székely Újság*.[13] Nagyobb felháborodást vált ki a lakosság körében a gőzfürdő eladásának híre 1928-ban, habár ekkor már nem volt nagy látogatottsága a fürdőnek, és az előtte álló kis sétatér is már teljesen megszűnt. A gőzfürdő bezárásának pontos dátumát nem ismerjük, a két világháború között talán még egy nagy, 8x10 m-es medencét használtak a kézdivásárhelyiek, ez heti öt nap volt látogatható. A kis sétatér azonban már az 1910-es évek elején elhagyatottá válik, mivel helyét a Molnár Józsiás (1841–1903) által a városnak adományozott terület veszi át. A kis sétatéren lassan elmaradozik a térzene,

[8] *Székelyföld*, 1894. december 13.
[9] COROI Artur 2009, 513.
[10] BODÓ Sándor – VIGA Gyula 2002, 333.
[11] *Székelyföld*, 1902. március 9.
[12] Uo., 1895. január 20. Ugyanitt: 1894. december hó 8-tól 1895. január hó 7-ig a napi pénztárnál eladatott: 50 krajcáros gőzfürdő jegy 209, 30 krajcáros gőzfürdő jegy 103, 30 krajcáros gőzfürdő gyermekjegy 27, 25 krajcáros tükörfürdőjegy 109, 15 krajcáros gyermekjegy 137, 45 krajcáros porcelán kádfürdő jegy 133, 35 krajcáros kőkádfürdő jegy 77, összesen 795 db. Bérletjegyekből: 23 csomó gőzfürdő a 12 db 276, 3 csomó porcelán kádfürdő a 12 db 36, 5 csomó tükörfürdő a 17 db 60.
[13] Uo., 1905. november 9., 1908. március 26.

egyre zajosabb lesz a hely a szomszédban lévő malom zakatolásától. Egy 1915-ös újságcikk is beszámol a sétatér hanyatlásáról: „a kis sétatérre most egyáltalán nem gondolnak. Mostohagyermeke lett a városnak, mert a »papa kedvence«, az új nagy sétatér napja fölszállott, pedig a középosztályú polgárságnak, kiknek nappal nincs idejük a Józsiás-kertben fényelegni és akiknek csak dolguk végezte után volna egy kis pihenésre és szórakozásra való idejük, nagyon is szükségük lenne ezen kis, lombos fákkal ellátott sétányra”.[14]

Dobolyi Annamária – Céhtörténeti Múzeum, Kézdivásárhely, 10. udvartér 1., RO-525400; dobolyiani@yahoo.com

Irodalom

Székelyföld = *Székelyföld*, Kézdivásárhely, 1882–1899, 1901–1906.
Székely Újság = *Székely Újság*, Kézdivásárhely, 1904–1930.

*

BEKE Ernő
2004 *Üdvözlet Kézdivásárhelyről*, Ambrózia Kiadó, Kézdivásárhely.
BODÓ Sándor – VIGA Gyula
2002 *Magyar múzeumi arcképcsarnok*, Pulszky Társaság – Tarsoly Kiadó, Budapest.
COROI Artur
2009 Benedek Elek levelezése L. Gyárfás Gizellával, *Acta Siculica* 2009, 513–524.
DIMÉNY Attila
2010 Kézdivásárhely polgári fejlődésének belső tényezői a 20. század közepéig, *Acta Siculica 2010*, 445–458.
DOBOLYI Annamária
2007 Századfordulós építészeti törekvések Kézdivásárhely főterén, *Acta Siculica 2007*, 481–495.
FÖLDI István
2004 *Századelő az udvartereken*, Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár.
INCZE László
2004 Amit a céhes városról még tartozunk elmondani, in: FÖLDI István 2004, 216–229.

Parcul mic şi baia de aburi din Tg. Secuiesc

(Rezumat)

Lucrarea prezintă pe scurt unde şi cum se relaxau locuitorii oraşului Tg. Secuiesc la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea. În 1872 a fost construită Casa de Economii a oraşului (str. Kossuth Lajos nr. 10), iar în curtea acestei instituţii la sfârşitul secolului al XIX-lea a fost creat un parc mic unde oamenii puteau să se relaxeze. Înainte, locuitorii oraşului se plimbau în cimitirul reformat, ceea ce nu era adecvat din punctul de vedere al igienei publice. Parcul mic din curtea Casei de Economii a funcţionat până în anii 1910 când parcul mare de astăzi, Parcul „Molnár Józsiás” i-a luat rolul. Era un loc îndrăgit atât de meseriaşi, cât şi de funcţionari. Tot în această curte a fost construită şi baia de aburi a oraşului. Amenajarea băii era exemplară: avea şase căzi de porţelan, şase căzi de ciment şi trei bazine mari cu apă, de diferite temperaturi.

Small park and steam bath of Kézdivásárhely (Tg. Secuiesc)

(Abstract)

This study briefly presents the way the inhabitants of Kézdivásárhely (present-day Tg-Secuiesc) relaxed at end of the 19th century and the beginning of the 20th. The city’s Savings Bank was built in 1872 (10, Kossuth Lajos st.). At the end of the 19th century a small park was created in the courtyard of this institution where people could relax. Before this, people had been walking in the Calvinist Cemetery, but they had quickly realized that in terms of public hygiene this was not adequate. The Savings Bank’s small park functioned until 1910, when today’s large park, the “Molnár Józsiás” Park took its place. It was a popular place preferred by craftsmen and public servants as well. The steam bath of the town was also built in this courtyard. The fitting of the steam bath was exemplary: it had six porcelain tubs, six cement tubs and three large pools with different water temperatures.

[14] *Székely Újság*, 1915. június 13.

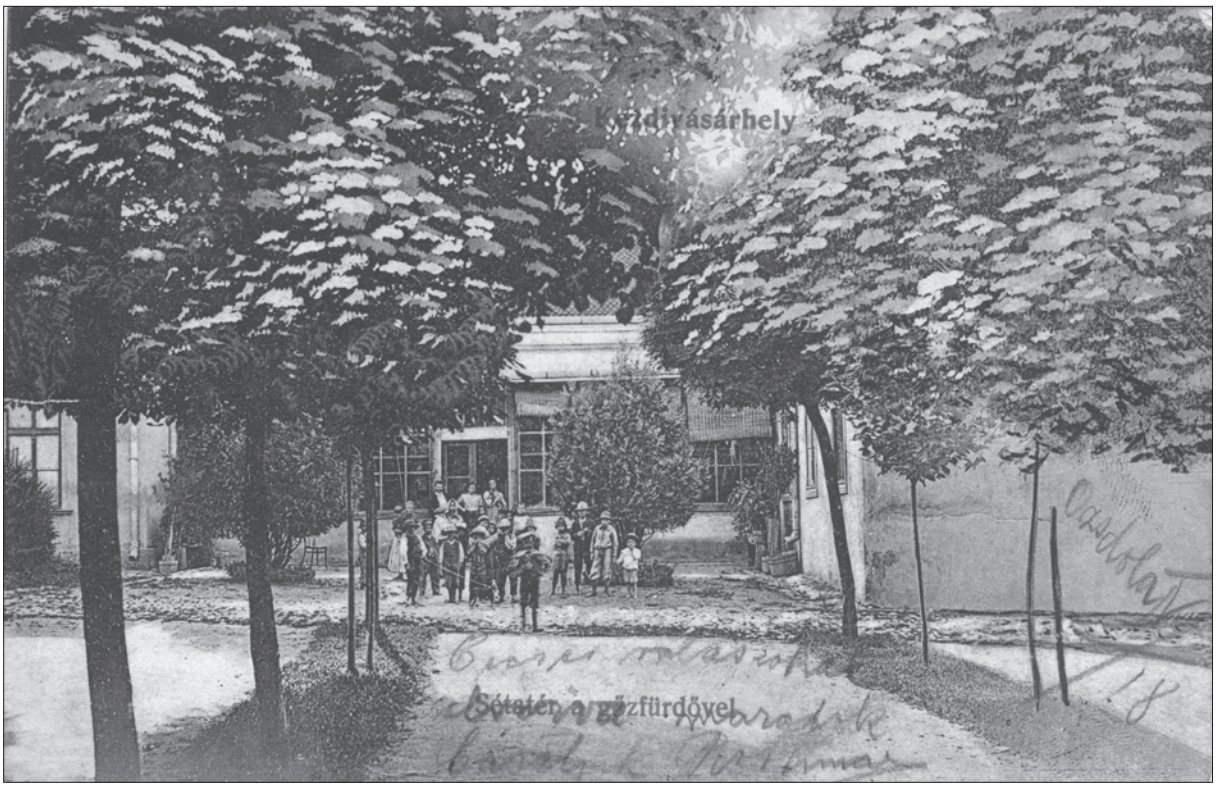

1. ábra Sétatér a gőzfürdővel 1915-ben. A képeslap a Székely Nemzeti Múzeum tulajdona

2. ábra Az egykori Takarékpénztár, ma Román Állami Kincstár udvara. A szerző felvétele (2011)

3. ábra Takarékpénztár és gőzfürdő 1909-ben.
A képeslap a Székely Nemzeti Múzeum tulajdona

4. ábra Az egykori Takarékpénztár, ma Román Állami Kincstár épülete. A szerző felvétele (2011)

5. ábra A kézdivásárhelyi Takarékpénztár aprónyomtatványa

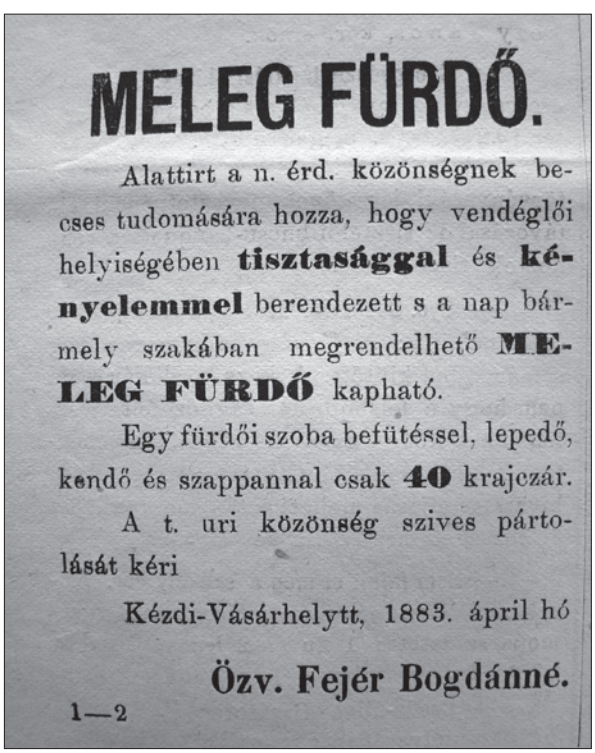

MELEG FÜRDŐ.

Alattirt a n. érd. közönségnek becses tudomására hozza, hogy vendéglői helyiségében **tisztasággal** és **kényelemmel** berendezett s a nap bármely szakában megrendelhető **MELEG FÜRDŐ** kapható.

Egy fürdői szoba befütéssel, lepedő, kendő és szappannal csak **40** krajczár.

A t. uri közönség szives pártolását kéri

Kézdi-Vásárhelytt, 1883. ápril hó

Özv. Fejér Bogdánné.

1—2

6. ábra Meleg fürdő reklámja 1883-ból
(*Székelyföld*, 1883. április 12.)

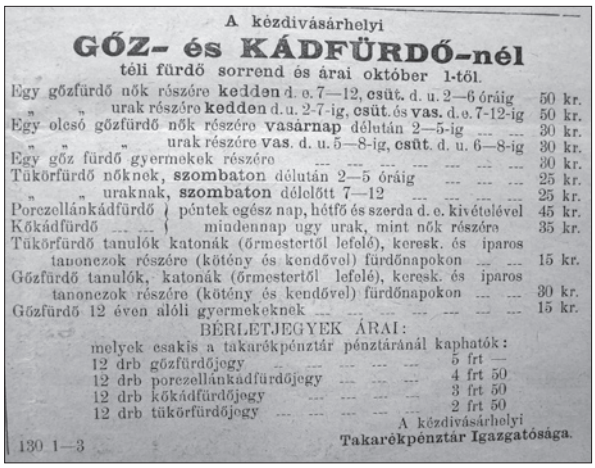

A kézdivásárhelyi

GŐZ- és KÁDFÜRDŐ-nél

téli fürdő sorrend és árai október 1-től.

Egy gőzfürdő nők részére **kedden** d. e. 7—12, **csüt.** d. u. 2—6 óráig	50 kr.
„ „ urak részére **kedden** d. u. 2-7-ig, **csüt.** és **vas.** d. e. 7-12-ig	50 kr.
Egy olcsó gőzfürdő nők részére **vasárnap** délután 2—5-ig	30 kr.
„ „ „ urak részére **vas.** d. u. 5—8-ig, **csüt.** d. u. 6—8-ig	30 kr.
Egy gőz fürdő gyermekek részére	30 kr.
Tükörfürdő nőknek, **szombaton** délután 2—5 óráig	25 kr.
„ „ uraknak, **szombaton** délelőtt 7—12	25 kr.
Porczellánkádfürdő } péntek egész nap, hétfő és szerda d. e. kivételével	45 kr.
Kőkádfürdő } mindennap ugy urak, mint nők részére	35 kr.
Tükörfürdő tanulók katonák (őrmestertől lefelé), keresk. és iparos tanonczok részére (kötény és kendővel) fürdőnapokon	15 kr.
Gőzfürdő tanulók, katonák (őrmestertől lefelé), keresk. és iparos tanonczok részére (kötény és kendővel) fürdőnapokon	30 kr.
Gőzfürdő 12 éven alóli gyermekeknek	15 kr.

BÉRLETJEGYEK ÁRAI:

melyek csakis a takarékpénztár pénztáránál kaphatók:

12 drb gőzfürdőjegy	5 frt —
12 drb porczellánkádfürdőjegy	4 frt 50
12 drb kőkádfürdőjegy	3 frt 50
12 drb tükörfürdőjegy	2 frt 50

A kézdivásárhelyi **Takarékpénztár Igazgatósága.**

130 1—3

7. **ábra** Gőzfürdő reklámja 1895-ből
(*Székelyföld*, 1895. szeptember 20.)

Meleg zuhany!

Tyukszem irtás! **Tyukszem irtás!**

Különféle masszirozások. **Különféle masszirozások.**

Fürdő sorrend,

érvényes a kézdivásárhelyi Takarékpénztár tulajdonát képező gőz- és kádfürdőnél 1900. október hó 15-étől kezdve.

Fürdő napok		Gőzfürdő korona	Gőzfürdő f.	Tükörfürdő korona	Tükörfürdő f.
Vasárnap	Gőz- és tükörfürdő urak részére d. e. 7—12	1	—	—	60
	Gőz- és tükörfürdő nők részére d. u. 2—5-ig	—	60	—	60
	Gőzfürdő urak részére d. u. 5—8-ig	—	60	—	60
Kedd	Gőz- és tükörfürdő nők részére délelőtt 7—12-ig és délután 2—6-ig	1	—	—	60
	Este 6—8-ig deákjegy	—	40	—	20
Csütörtök	Gőz- és tükörfürdő urak részére d. e. 7—12 és d. u. 2—6-ig	1	—	—	60
	Este 6—8-ig deákjegy	—	40	—	20
Szombat	Tükörfürdő urak részére d. e. 7—12-ig	—	—	—	60
	„ nők „ d. u. 2—5-ig	—	—	—	60

Tanulók, katonák (őrmestertől lefelé), kereskedő és iparostanonczok részére gőzfürdő 60 fillér, tükörfürdő 40 fillér.
Kádfürdő: porczellánkád 1 korona, kőkád 70 fillér.
Kádfürdő ugy urak, mint nők részére, minden fürdőnap kapható.

(11 7. 2-0.) **Hideg zuhany!**

ál K.-Vásárh

8. **ábra** Gőzfürdő reklámja 1900-ból
(*Székelyföld*, 1900. december 6.)

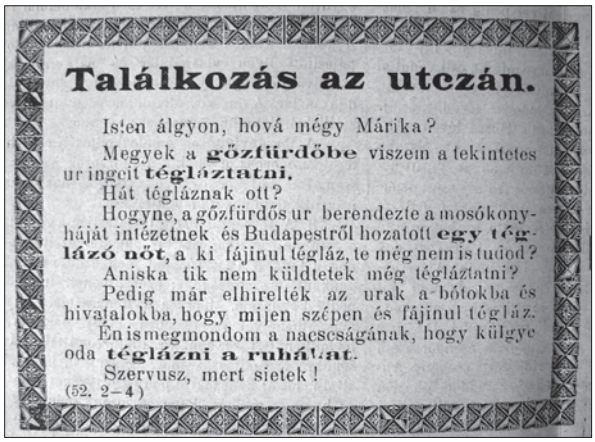

Találkozás az utczán.

Isten álgyon, hová mégy Márika?

Megyek a **gőzfürdőbe** viszem a tekintetes ur ingeit **téglaztatni.**

Hát tégláznak ott?

Hogyne, a gőzfürdős ur berendezte a mosókonyháját intézetnek és Budapestről hozatott **egy téglázó nőt,** a ki fájinul tégláz, te még nem is tudod?

Aniska tik nem küldtetek még téglaztatni?

Pedig már elhirelték az urak a bótokba és hivatalokba, hogy mijen szépen és fájinul tégláz.

Én is megmondom a nacsságának, hogy külgye oda **téglázni a ruhákat.**

Szervusz, mert sietek!

(52. 2—4)

9. **ábra** Gőzfürdő reklámja 1902-ből
(*Székelyföld*, 1902. március 9.)

A gőz- és kádfürdő bérlője,

FARKAS ISTVÁN

vizsgázott fürdőmester és masszőr megérkezett és október hó 2-án a fürdőt megnyitja.

Van szerencsém városunk nagyérdemü közönségét értesiteni, hogy a Kézdivásárhelyi Takarékpénztár

gőz- és kádfürdőjét

haszonbérbe vettem és **október hó 2-án** megnyitom.

Midőn ezt szives tudomásukra hozom, egyuttal igérem, hogy minden szaktudásommal azon leszek, hogy teljes megelégedésüket kiérdemeljem, amit annál inkább igérhetek, mert ugy nőm, mint én, szakképzett masszőrök és tyukszemvágók vagyunk. — Különféle évi bérleteket nyitok és bérletjegyeket adok ki.

A feltételek nálam megtudhatók. — Szives pártfogásukat kérem és vagyok

kiváló tisztelettel:

FARKAS ISTVÁN,
fürdőbérlő.

Fürdősorrend:

Gőzfürdő uraknak:	Délelőtt korona	D. u. fillér
Vasárnap	1	—
„ (délután zóna)	—	40
Kedden	—	80
Csütörtökön	1	—
Gőzfürdő nőknek:		
Kedden	1	—
Csütörtökön	—	60

Tükörfürdő az előbbi napokon:	Délelőtt fillér	D. u. fillér
Uraknak és nőknek	80	60
Tanulóifjuságnak	50	40
Gyermekeknek 10 évesig	20	20
„ „ 15 „	30	20
Kádfürdők minden napon:	Egész nap korona	Egész nap fillér
Porczellán-kád	1	—
„ „ kettős	1	60
Cement-kád	—	80
„ „ kettős	1	30

Különféle évi bérletek, kedvezményes bérletjegyek. — Szakszerü massage és tyukszemvágás! — Pontos kiszolgálás! Feltétlen tisztaság!

10. **ábra** Gőzfürdő reklámja 1908-ból
(*Székely Újság*, 1908. szeptember 20.